

Приймак М. А.
студентка Західноукраїнського національного університету
Керівник: д.е.н., проф. Горин В. П.

МОЖЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ПОСИЛЕННІ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В УПРАВЛІННІ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ

Проникнення інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя дедалі більше трансформує систему публічного управління, створюючи нові умови для прозорості, підзвітності й ефективності використання публічних фінансових ресурсів. Особливого значення цифровізація набуває у бюджетному процесі як засіб забезпечення відкритості бюджетної інформації, що створює передумови для залучення громадськості до процесу прийняття управлінських рішень щодо формування і використання бюджетних ресурсів. «Суспільство отримує можливість висловлювати своє бачення щодо використання ресурсів держави, здійснювати аналіз та впливати на відповідні рішення у цій сфері» [2, с. 469].

Механізм громадської участі в управлінні бюджетними ресурсами може отримувати реалізацію у різних формах: публічних консультацій, бюджетних слухань, участі громадян у підготовці проекту місцевого бюджету, громадського контролю за його виконанням, а також у формі партиципаторного бюджету, «коли мешканці шляхом голосування вирішують, які проекти розвитку громади найбільше відповідають їхнім інтересам, а отже, заслуговують на фінансування з місцевого бюджету» [1, с. 43].

Розвиток цифрових технологій відкриває широкі можливості для участі громадян у бюджетному процесі. Поряд із цифровізацією процедур бюджетного процесу, що забезпечує автоматизацію планування, виконання, моніторингу та аудиту бюджетів, а отже, підвищення обґрунтованості й прозорості бюджетних даних, цифрові технології зменшують бар'єри у доступі громадян до бюджетної інформації, що визначає перспективи поглиблення масштабів їхньої участі у вирішенні актуальних питань управління бюджетом. Цифрові платформи, відкриті бюджетні портали, аналітичні панелі даних, онлайн-форуми, мобільні додатки для громадського контролю, системи електронної участі (e-Participation) є ключовими інструментами для інтеграції громадськості в бюджетний процес. Завдяки цифровізації громадяни можуть не лише здійснювати моніторинг формування і використання бюджетних ресурсів, а й брати участь у розробці пріоритетів бюджетної політики на всіх етапах бюджетного процесу.

Особливі перспективи у рамках поглиблення співпраці органів влади та громадськості у бюджетному процесі мають соціальні мережі, які виступають каналами оперативного інформування населення про бюджетні новації, засобом організації громадських обговорень, онлайн-консультацій та опитувань щодо пріоритетів використання бюджетних коштів. Завдяки інтерактивному характеру соціальних мереж органи влади можуть отримувати зворотний зв'язок від громадськості, що дозволяє адаптувати бюджетні рішення до реальних потреб суспільства. Соціальні мережі також відіграють роль у мобілізації громадськості

для участі у бюджетних слуханнях, конкурсах партиципаторного бюджетування та моніторингових ініціативах.

Незважаючи на численні переваги використання цифрових технологій у бюджетному процесі при взаємодії органів влади й громадськості, варто також звернути увагу на можливі ризики цього, а саме:

– проблему цифрового розриву, яка зумовлена обмеженістю доступу до сучасних технологій представників вразливих верств суспільства. Відповідно, акцент на використанні цифрових технологій у комунікації влади й громадян може спричинити ігнорування думки та інтересів певних категорій населення при ухваленні бюджетних рішень;

– ризики кібезбезпеки, пов'язані з маніпуляцією персональними даними або несанкціонованим втручанням у процеси електронного голосування. Для забезпечення об'єктивності голосування цифрові сервіси можуть затребувати від громадян певні особисті дані, що можуть стати об'єктом уваги зловмисників та бути використані для шахрайських дій. Водночас, слабкість технологій захисту при проведенні різного роду опитувань чи голосувань можуть спотворювати їх результати, що стане підґрунтям для прийняття необґрунтованих рішень;

– недостатній рівень фінансової обізнаності громадян, що ускладнює їхню здатність брати повноцінну участь в ухваленні бюджетних рішень. Володіючи обмеженими знаннями у сфері бюджету, громадяни можуть стати об'єктом для маніпуляцій з боку зацікавлених груп та просування вузькокорисливих рішень, що суперечать потребам й інтересам громадськості;

– ризик формування «електронної олігархії», коли найактивніші групи в мережі починають домінувати у прийнятті бюджетних рішень. Причиною цього явища є притаманна вітчизняному суспільству інертність, відсутність інтересу до участі у громадських ініціативах, зокрема у сфері управління бюджетом. Це дає можливість зацікавленим групам достатньо легко проводити вигідні для них бюджетні рішення, що нерідко шкодять загальним інтересам громадськості.

Можливі негативні наслідки від реалізації цих ризиків доводять, що поряд із впровадженням цифрових технологій у бюджетному процесі варто зберігати традиційні форми участі співпраці громадськості та влади з питань бюджету. Водночас, для мінімізації негативних аспектів цифровізації бюджетного процесу доцільно розвивати програми цифрової та фінансової грамотності, забезпечувати надійний захист персональних даних і прозорість алгоритмів прийняття рішень.

Список використаних джерел:

1. Лободіна З. М., Горин В. П., Лободін Р. М., Лушней Ю. І. Організаційно-методичні засади вдосконалення управління бюджетом участі як інструментом забезпечення інклюзивного розвитку територіальної громади. *Економіка. Фінанси. Право*. 2024. № 11. С. 43-49. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/52843>
2. Сідор М. І. Вплив цифровізації на бюджетну систему України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 467-471. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/113.pdf